

Huis vol leugens

Van Nicci French verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

<i>Het geheugenspel</i>	<i>Medeplichtig</i>
<i>Het veilige huis</i>	<i>In hechtenis</i>
<i>Bezeten van mij</i>	
<i>Onderhuids</i>	In de Frieda Klein-reeks:
<i>De rode kamer</i>	<i>Blauwe maandag</i>
<i>De bewoonde wereld</i>	<i>Dinsdag is voorbij</i>
<i>Verlies</i>	<i>Wachten op woensdag</i>
<i>De mensen die weggingen</i>	<i>Donderdagskinderen</i>
<i>De verborgen glimlach</i>	<i>Denken aan vrijdag</i>
<i>Vang me als ik val</i>	<i>Als het zaterdag wordt</i>
<i>Verloren</i>	<i>Zondagochtend breekt aan</i>
<i>Tot het voorbij is</i>	<i>De dag van de doden</i>
<i>Wat te doen als iemand sterft</i>	

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Nicci French

Huis vol leugens

Vertaald uit het Engels door
Linda Broeder en Bert Meelker

Ambo|Anthos
Amsterdam

Eerste druk 2019

Elfde druk 2020

ISBN 978 90 263 5313 0

© 2019 Nicci French

© 2019 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Linda Broeder en Bert Meelker

Het motto is afkomstig uit Sonnet 138, uit L.A.J. Burgersdijk,
De Werken van William Shakespeare, deel 12, E.J. Brill, Leiden, 1884-1888.

Oorspronkelijke titel *The Lying Room*

Oorspronkelijke uitgever Simon & Schuster

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Magdalena Wasiczek / Trevillion Images

Foto auteurs © Mark Kohn

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor de geweldige Sarah Ballard,
onze gids en vriendin

‘Daarom belieg ik haar, en zij weer mij’

Shakespeare, Sonnet 138

HET AFSPRAAKJE

Toen Neve de jaloezieën opentrok kwam de keuken tot leven, leeg als een decor in afwachting van de vertrouwde show. Ze keek om zich heen: het was allemaal een beetje sleets, met kale plekken op de plinten en die scheur in de muur. Daar wilden Fletcher en zij al jaren iets aan doen. De tafel werd ontsierd door wijnvlekken en een paar brandplekken van sigaretten, en er zat spinrag aan de plafondlampen. Er was niet opgeruimd na het eten gisteravond. De vieze borden stonden op het aanrecht en de melk was niet in de koelkast teruggezet. Gisteravond... Ze liet de herinnering door zich heen stromen en verdrong die toen weer. Niet nu. Niet hier.

Ze keek op de klok. Het was tien over zeven. Ze vulde een glas met water en dronk het langzaam leeg, knoopte haar ochtendjas steviger dicht, haalde diep adem en draaide zich om naar de keuken. Precies op dat moment ging de deur open.

‘Morgen,’ zei ze opgewekt tegen haar oudste zoon.

Rory knipperde met zijn ogen en knikte mompelend. Hij droeg een blauwe spijkerbroek, een blauw T-shirt en een blauwe trui. Hij had haar Ierse bleke huid en zou minstens net zo lang worden als zij: het afgelopen jaar was hij tien centimeter

gegroeid, als een elastiek dat zo ver was uitgerekt dat het op knappen stond. Soms dacht Neve dat ze hem haast kon zien groeien, met zijn uitgerekte ledematen, zijn grote, platte voeten en zijn magere, uitgeputte gezicht.

‘Wat zie jij er mooi afgestemd uit,’ zei ze. Ze wilde een arm om hem heen slaan maar hield zich in. Hij begon het vervelend te vinden om aangeraakt te worden; een omhelzing was tegenwoordig stijf en ongemakkelijk. Hij werd bijna elf. Volgend jaar ging hij naar de middelbare school en moest hij een uniform aan.

Hij ging aan tafel zitten en ze zette cornflakes, melk en een kom voor hem neer. Hij ontbeet altijd met cornflakes en kiepte een knisperende berg in de kom waar hij een plens melk overheen goot. Hij trok een boek naar zich toe en sloeg het open. Boven hoorde ze luide stemmen, een wc die werd doorgetrokken, een dichtslaande deur. Met een schok herinnerde ze zich de kleren die ze de vorige avond in de wasmachine had gegooid. Ze haastte zich om ze eruit te halen en in de wasmand te doen.

Ze keek weer op de klok. Kwart over zeven.

‘Morgen,’ zei ze nogmaals, nog steeds opgewekt. Het was altijd een van haar taken geweest om de dag op te starten en iedereen op gang te helpen.

Deze keer kwam Fletcher binnen, zijn haar nog vochtig van het douchen en zijn baard fris getrimd. Hij keek haar nauwelijks aan maar staarde afwezig de tuin in. Gelukkig maar.

‘Thee?’ vroeg hij.

Ze hoefde geen antwoord te geven. Ze nam ’s ochtends altijd thee. Fletcher nam altijd koffie. Het was zijn taak om die te zetten, de vaatwasser leeg te ruimen en het vuilnis naar buiten te brengen. Het was haar taak om het ontbijt voor de kinderen te verzorgen en hun lunchpakketjes klaar te maken.

Ze schudde haveremout in een steelpan, voegde melk en een snufje zout toe en zette het op het fornuis om op te warmen. Dat deed ze allemaal zonder nadenken. Connor at elke ochtend haveremoutpap met suikerstroop. Fletcher at toast met marmelade.

Fletcher goot water op de theezakjes, waarna hij naar de trap liep en riep: ‘Connor! Ontbijt!’

Neve roerde afwezig in de haveremoutpap en merkte dat hij dikker werd. Haar lijf voelde week en slap. De tuin straalde in de herfstzon. Ze drukte haar duim tegen haar onderlip en deed even haar ogen dicht. Vaag hoorde ze Fletcher achter haar iets zeggen en ze keek om.

‘Wat zijn je plannen voor vandaag?’ Hij zette een mok thee voor haar neer.

‘Ik wilde weer eens naar de volkstuin gaan. Om mijn extra vrije tijd zo goed mogelijk te besteden.’

Lekker buiten zijn in de koele ochtendlucht, dacht ze verlangend, een schep in de aarde steken, onkruid wieden, moe en vies worden, met blaren op haar handen en aarde onder haar nagels, zonder ook maar ergens aan te denken. Een paar weken geleden had ze de sprong gewaagd en was ze parttime gaan werken. Ze wist dat het in bijna elk opzicht een dwaas besluit was. Ze was altijd de hoofdkostwinner geweest en ze hadden het geld nu harder nodig dan ooit. Mabel ging bijna studeren. En ondertussen leek alles het langzaam te begeven, van het dak tot de cv-ketel. De dakgoten moesten worden vervangen en er zaten vochtplekken in de bijkeuken. Soms telde ze alle bedragen op en probeerde tot een andere uitkomst te komen, wat ze op zakelijke toon met Fletcher besprak om hem geen minderwaardigheidscomplex te bezorgen. ‘Het is gewoon zo gelopen,’ zei ze dan.

Op een avond een paar maanden geleden, nadat ze door

de stromende regen van haar werk naar huis was gefietst en gestrest stond te koken, nog in haar gele fietsjack en met een doorweekte broek, soppende schoenen en druppend haar, had ze opeens gedacht: zo kan ik niet doorgaan, ik heb er genoeg van. Genoeg van altijd haasten, altijd achterlopen, altijd bang zijn dat ze iets was vergeten; genoeg van het gevoel in huilen te kunnen uitbarsten tijdens een vergadering en 's nachts wakker worden met een hoofd dat omliep van wat ze allemaal nog moest doen; genoeg van die aanhoudende, meedogenloze, alles verwoestende zorgen om Mabel die als een donkere wolk boven al het andere hing. Minder gaan werken, nog maar drie-enhalve dag per week, was een experiment om een plekje voor zichzelf op te eisen – een klein plekje maar – zodat ze niet helemaal gek werd. En kijk eens hoe dat had uitgepakt.

Fletcher ruimde de vaatwasser uit terwijl zij in de koelkast naar eten voor de lunchpakketjes van de jongens zocht. Op dat moment stapte Connor de keuken binnen, met zijn ronde gezicht en warrige haar, stevig gebouwd, luid en daadkrachtig, terwijl zijn magere oudere broer zich over een boek met insecten boog. Neve keek naar haar zoons en haar man, en even leken ze net opwindfiguurtjes die werktuiglijk dezelfde routine afdraaiden als ze elke ochtend deden, een routine die ze in de loop der jaren ongemerkt hadden opgebouwd, ieder met zijn eigen rol.

Ik zie je wel. Die opmerking rolde door haar hoofd als een gladde ronde steen, zo duidelijk dat ze even dacht dat iemand het hardop had gezegd. Ze keek om zich heen. Fletcher stond toast te snijden, met een geconcentreerde frons op zijn voorhoofd en het puntje van zijn tong tegen zijn bovenlip gedrukt. Of was het: *ik zie je wél?*

Ze haalde een stuk kaas uit de verpakking. Hoe kon ze zich

zo moe en tegelijkertijd zo wakker voelen, zo ellendig en toch zo extatisch? Normaal, doe normaal, hield ze zichzelf voor.

‘Heb je lekker geslapen?’ vroeg ze aan Fletcher.

‘Prima. Ik ben niet eens wakker geworden toen je thuis kwam. Hoe laat was dat?’

‘Geen idee. Niet al te laat. Maar je sliep als een os.’ Ze pakte haar thee en nam een grote, hete slok.

‘Na twaalfen,’ klonk een stem, zo koud en scherp als een mes.

‘Mabel! Wat ben jij vroeg op.’

Mabel stond in de deuropening. Ze droeg een korte bruin-zwart geruite jurk, een geribde maillot en modieuze enkellaarsjes. Haar bruine haar, dat van zichzelf in pluizige krullen viel, was in strakke vlechten gebonden. Misschien was dat de reden dat haar gezicht magerder leek dan normaal.

‘Ik ben al uren wakker,’ zei ze. ‘Misschien heb ik wel helemaal niet geslapen. Misschien heb ik wel de hele nacht wakker gelegen. Niet doen!’ Ze keek boos naar Connor, die in de doos met cornflakes graaide en een handvol in zijn mond propte. Hij keek boos terug; zijn mond zat te vol om iets te kunnen zeggen. ‘Maar goed,’ ging ze verder tegen Neve. ‘Ik hoorde je dus thuis komen. Na twaalfen.’

‘Geen wonder dat ik zo moe ben,’ zei Neve vrolijk. Misschien iets te vrolijk. Ze verlangde plotseling naar een sigaret, hoewel ze al jaren niet meer rookte, tenzij je een enkele sigaret op een feestje meerekende. Ze was gestopt toen ze kinderen kreeg. Gestopt met roken, gestopt met drinken, gestopt met dansen tot ’s morgens vroeg en ontbijten met fish & chips, gestopt met hele dagen over markten struinen met haar vrienden en met Fletcher spontaan weekendjes naar zee gaan omdat ze daar zin in hadden. Niet dat ze er spijt van had dat ze met die dingen

was gestopt, want zelfs nu – of zeker nu, nu ze alles op het spel zette – hield ze van haar leven, haar kinderen, haar man. Maar waarom vertelt niemand je hoe zwáár het is, vroeg ze zich af. Dat doen ze natuurlijk wel, maar je gelooft ze gewoon niet. Je denkt dat jij het anders kan aanpakken, zonder moeite, zonder zorgen.

Mabel ging aan tafel zitten en Fletcher zette een mok gember-citroenthee voor haar neer. Mabel dronk altijd kruidenthee bij het ontbijt en als ze zich goed voelde at ze ook wat fruit, een paar bosbessen die ze een voor een in haar mond stopte, of partjes mandarijn waar al het wit zorgvuldig van af was gepeuterd. Geen fruit deze ochtend. Neve deed haar best om haar niet in de gaten te houden. Het leek wel alsof ze haar dochter al jaren ongewild in de gaten hield, altijd op haar hoede, met pijn in haar hart en een van vrees samengeknepen keel terwijl ze deed alsof alles in orde was. Over acht dagen, zei ze tegen zichzelf, zou Mabel vertrekken – en wat moest ze dan? Wie was ze zonder haar?

‘Hoe was het met Tamsin?’ vroeg Fletcher.

‘O, gewoon. Nog steeds boos. Ze was een beetje dronken,’ antwoordde Neve terwijl ze boter op boterhammen smeerde en ondertussen bedacht wat ze precies moest zeggen. ‘Ik wilde haar eigenlijk niet alleen laten.’

Fletcher zette de radio aan voor het nieuws van halfacht en ging zitten met zijn toast met marmelade. Hij keek aandachtig naar iets op zijn telefoon, met het puntje van zijn tong weer tegen zijn bovenlip gedrukt. Connor zei iets over voetbal na school. Rory hees zich van zijn stoel zonder te stoppen met lezen, knokig en graatmager. Hij moest nieuwe kleren hebben; hij moest stevige soep en boerenkool en karamelcake eten. Mabel nipte van haar thee en keek waakzaam over de rand van haar

mok. Haar nette vlechten omlijstten haar opstandige gezicht.

Er klonk gekras van een stoel toen Connor overeind sprong, tegelijk met de ping van een binnenkomend berichtje op Neve's telefoon, die midden tussen de ontbijtspullen op tafel lag, vol in het zicht.

Ze keek erop en dekte hem snel af met haar hand.

‘Hup, tanden poetsen,’ zei ze tegen Connor. ‘Je wilt niet weer te laat komen. En je moet de cavia nog voer geven.’ Ze wist dat hij dat niet zou doen.

Ze pakte de telefoon en stopte hem in de zak van haar ochtendjas.

Mabel glipte van haar stoel. ‘Ik ben weg,’ zei ze.

‘Ga je de deur uit?’

‘Is dat een probleem?’

‘Waar ga je heen?’ Het rolde ongewild haar mond uit. Sinds wanneer waren woorden zo verraderlijk? ‘Ik bedoel, het is wel een beetje vroeg. Stil nou, Connor, ik kan mezelf niet eens horen praten. Tandens poetsen! Nu!’

‘Een beetje vroeg voor wat?’

‘Geen idee. Let maar niet op mij. Ik ben gewoon moe. Ik zie je straks. Als je er tenminste bent. Eet je vanavond mee?’

‘Weet ik niet.’

Mabel zette haar mok neer en liep de keuken uit. De voordeur ging open en weer dicht. Een snelle aftocht was haar specialiteit.

‘Je lijkt inderdaad nogal uitgeblust,’ zei Fletcher. ‘En je blauwe plek wordt geel.’

Neve streek even over haar wang, die pijnlijk en dik aanvoelde. Een paar dagen geleden, toen ze in het donker naar huis fietste, had iemand haar van haar fiets geduwd of was tegen haar op gebotst – misschien een dronkaard, of iemand die

boos was op de hele wereld. Ze was in angstaanjagende slow motion door de lucht gevlogen, terwijl ze bedacht dat het flink pijn ging doen, en languit op de straat geland. Haar wang was flink geschaafd en er zat een scheur in haar spijkerbroek.

Ze keek naar haar man: naar zijn donkere, halflange haar en zijn nette baard; naar zijn droevige bruine, waakzame ogen achter ronde brillenglazen. Hij had kleine rimpels in zijn gezicht die ze nog niet eerder had opgemerkt, en er kwam een koortszweer op in zijn ene mondhoek. Hij had een beetje een ochtendhumeur. Haar telefoon trilde ondertussen in haar zak.

‘Komt wel goed. Gewoon vroeg naar bed.’ Ze herinnerde zich iets. ‘Je weet dat we morgenavond Renata’s verjaardag hebben, hè?’

‘Is het een borrel?’

‘Meer een feestje.’

Fletcher kreunde.

‘Overmorgen hebben we ook al iets,’ ging Neve verder.

‘Wat dan?’ vroeg Fletcher.

‘Een soort studiereünie. Jackie dingies heeft het georganiseerd, samen met Tamsin.’

‘Jackie wie?’

Neve dacht even na.

‘Ik ben haar naam vergeten. Wacht. Cornfield. Jackie Cornfield. Je kent haar vast nog wel.’

‘Vaag. Maar waarom moeten we iets met haar gaan drinken?’

‘Dat doen oude studievrienden nou eenmaal. En het is niet alleen met haar – ook met ons clubje, en andere mensen.’

‘Dit wordt een vreselijke week.’ Hij stond op. ‘Ik heb een afspraak over een mogelijke klus. Ik zie je straks.’

Neve gunde zich een momentje om over haar man na te denken. Misschien was die afspraak wel de reden dat hij in zo’n

slecht humeur was. Fletcher was illustrator. Of dat zei hij tenminste als mensen vroegen wat hij deed. Maar hij verdiende zijn geld vooral als huisschilder. Hij had een hekel aan dat werk. Hij vond het vreselijk om geen geld te verdienen en vreselijk om wel geld te verdienen. Soms, als hij geen klus had, zat hij de hele dag in het kamertje dat ze tot zijn atelier hadden omgetoverd, zonder ook maar een lijn op papier te zetten. Dat wist Neve, en hij wist dat zij dat wist. Soms zat Mabel ook op haar kamer, of ze lag in bed met de dekens over zich heen. Op zulke dagen deed Neve altijd extra veel moeite om het huis op te vrolijken: ze draaide muziek, deed alle lampen aan, bakte taarten of koekjes, speelde kaartspelletjes met de jongens of werd door hen ingemaakt met computergames. Het was alsof er een knop in haar nek zat: als je erop drukte, schoot ze meteen in de vrolijkemoederstand.

‘Dat wist ik niet. Ik zal voor je duimen.’ Ze legde een hand op Fletchers schouder. Ze waren bijna even lang: schouder aan schouder, op gelijke ooghoogte. Rory zou ook lang worden en bij Connor was het nog te vroeg om daar iets over te kunnen zeggen. Maar Mabel was klein en tenger: hun wisselkind.

Fletcher pakte zijn jas en vertrok. Neve joeg Connor de trap op en riep hem instructies na. Toen was ze weer alleen in de keuken, met niets dan stilte om zich heen. Ze haalde haar telefoon uit haar zak en typte de code in. Het berichtje verscheen op het scherm: IK BEN VRIJ TOT VANMIDDAG. KOM ZODRA JE KAN. Het was vanaf een onbekend nummer verstuurd, maar dat maakte niet uit. Het kon maar van één iemand zijn.

Ze zette de ontbijtspullen in de vaatwasser, veegde de tafel schoon en hing de paar gewassen kleren op in de tuin. De fleurige rok en de witte blouse met de ontbrekende bovenste knoopjes wapperden in de wind. Toen ging ze verder met de

lunchpakketjes: sandwiches – kaas met tomaat voor Rory, kaas zonder tomaat voor Connor – en allebei een appel en een granenreep. Niks bijzonders, want ze was de vorige dag vergeten boodschappen te doen. Gisteren: het voelde als een droom, of als het enige wat echt leek terwijl al het andere ijl en vaag was. Ze sneed een nectarine in stukjes boven een kom, schepte er yoghurt overheen en ging met nog een mok thee zitten om te ontbijten, terwijl ze hoorde dat boven iemand de kraan open-draaide en iets op de grond liet vallen. Maar ze kreeg geen hap door haar keel.

Om halfnegen zwaaide ze haar zoons uit en keek hen na toen ze door de straat liepen, zij aan zij maar ieder in zijn eigen wereldje: Rory had een koptelefoon op en liep met opgetrokken schouders en zijn handen in zijn zakken. Connor leek klein en robuust naast hem en liep in een onregelmatig tempo: hij vertraagde en versnelde terwijl hij zijn rugzak van de ene naar de andere schouder zwaaide.

Eindelijk was ze alleen. Ze liep naar boven, trok haar ochtendjas uit, keek nog eens naar het berichtje op haar telefoon en legde die toen omgekeerd op het bed. Ze nam zo'n hete douche dat het water als naalden prikte. Ze zeepte haar hele lijf in, waste haar haar en nam zowaar de moeite om het te föhnen in plaats van ruw met een handdoek droog te wrijven. Ze poetste haar tanden langer dan normaal en bestudeerde ondertussen haar gezicht in de spiegel. Fletcher had gelijk: de blauwe plek werd geel, waardoor ze er ziekjes uitzag. Over twee weken werd ze zesenvieftig. Volgend jaar waren Fletcher en zij twintig jaar getrouwd. Ze waren zo jong en ongeduldig geweest, zo zeker van elkaar en van hun leven samen. Nu zaten er plukjes zilvergrijs in haar donkere haar; dat was verder nog niemand opgevallen. Ze kreeg steeds meer fijne lijntjes in haar gezicht.

's Nachts naast Fletcher in bed kreeg ze soms opvliegers, waardoor haar hele lijf zwaar en benauwd voelde, alsof ze verdronk in een vloedgolf die door haar heen trok.

Eigenlijk zou ze echt naar de volkstuin moeten gaan, maar dat was ze niet van plan. Ze wist dat ze hier op een dag spijt van zou krijgen, waarschijnlijk al snel. Een deel van haar, het deel dat veroordelend toekeek, had nu al spijt.

Ze smeerde zich in met bodylotion, crème op haar gezicht. Ze trok een zwarte slip en een nieuwe zwarte beha aan, knipte het prijskaartje eraf en voelde zich bijna misselijk van verlangen, van het risico, van schuldgevoel, van vrijheid, van verwondering over zichzelf. Ze hulde zich in een zwarte skinny spijkerbroek en haar favoriete versleten enkellaarsjes. Toen rommelde ze in haar laden tot ze een lichtgrijs truitje had gevonden dat zacht aanvoelde op haar huid. Kleine zilveren oorbellen. Een afgedragen leren jack dat ze al bijna haar hele volwassen leven had. Een fleurige sjaal. Geen make-up: de eerste paar keer had ze wel wat opgedaan, maar die tijd was voorbij. Ze depte parfum op haar polsen en achter haar oren, een droge, zwoele geur voor in de avond. Het was nog geen negen uur, maar de tijd leek zich in elkaar te hebben gevouwen. Ze schoof haar armband om haar pols.

Sleutel. Telefoon. Portemonnee. Ze deed haar nieuwe leren rugzak om waarmee ze nog niet echt vertrouwd was; hij was te glimmend en had te veel ingewikkelde vakken waardoor ze er steeds van alles in kwijtraakte. Haar oude was meer dan vijftien jaar meegegaan, totdat hij onder haar neus vandaan was gestolen tijdens een lunch met Renata en Tamsin.

Ze tilde haar fiets van de haak in de gang en reed hem naar buiten, stapte op en trapte de koele, zonnige ochtend in. Haar hart fladderde in haar borst als een vogel in volle vlucht. Weg.

Ze had de route van Clapton naar het centrum en terug naar Clapton zo vaak gefietst dat het bijna een automatisme was geworden. Ze had hem afgelegd op warme zomeravonden in een T-shirt en korte broek, en in de stromende regen, met handen zo verdoofd van de kou dat ze nauwelijks kon schakelen. Ze was naar zakenafspraken, kerstfeestjes, verjaardagsfeestjes en afscheidsfeestjes gefietst. Naar markten, winkels en uitvaartcentra. Eens was ze zo moe geweest dat ze bijna al fietsend in slaap viel. En op heldere, zonnige winterochtenden was ze zich bewust van elke lichtstraal, elke geluidsgolf. Ze had nuchter op de fiets gezeten, stoned, dronken, en één angstige keer was ze zelfs afgestapt omdat ze het stellige idee had dat de langsrijdende auto's tegen haar praatten.

Ze passeerde het kruispunt bij Hackney Downs.

Er liepen twee mannen voorbij met tennisrackets in de hand. Mensen duwden buggy's voort. En zij fietste naar het centrum om overspel te plegen, zoals ze de vorige avond ook had gedaan. Door London Fields, langs rondrennende kleine kinderen, apporterende honden.

Gisteren was ze zonder verlichting in het donker naar huis gefietst in een waas van wijn, gloeiend genot en schuldgevoel. Het was al na twaalfen geweest, zoals Mabel haar nors in herinnering had gebracht, toen ze zachtjes de deur open had gedaan, haar schoenen had uitgetrokken en de trap op was gesloten. In de badkamer, gespitst op elk geluid, had ze haastig haar kleren uitgetrokken. Toen was ze in het donker weer naar beneden geglipt, had haar kleren in de wasmachine gedaan en hem aangezet.

Gisteravond was een soort afscheid geweest: hij ging een paar dagen naar een congres. Vanmorgen was onverwacht: hij had blijkbaar nog een paar extra uurtjes kunnen vrijmaken.